

VLAAMSE GEMEENSCHAP

MINISTERIE VAN ONDERWIJS

DEELTIJDS KUNSTONDERWIJS

STUDIERICHTING MUZIEK

MINIMUMLEERPLAN

TRAVERSO

juli 1990

MINIMUMLEERPLAN TRAVERSO

TEN GELEIDE

1. HET LEERPLAN, ZIJN OPBOUW EN INHOUD

Het leerplan steunt op de algemene organisatie van de studies, bepaald door de Vlaamse Executieve. Het is bindend voor alle scholen.

Per optie , graad en vak bevat het leerplan drie rubrieken:

- A. Doelstellingen
- B. Leerinhoud
- C. Evaluatie

en verder algemene richtlijnen:

- D. Toelichtingen en aanbevelingen
- E. Cursorisch lezen en improvisatie.

II. DE GRADEN

Er zijn drie graden: de lagere, de middelbare en de hogere graad. Elke graad wordt beschouwd als een globale rijpings- en wordingsperiode. Rekening houdend met de persoons- en leeftijdsgebonden verschillen qua ontvankelijkheid, studietempo, motorische en muzikale vooruitgang, wordt de leerinhoud niet per jaar ingedeeld, maar per graad als een geheel weergegeven. Het door alle leerlingen te bereiken minimale eindniveau is vastgesteld in de bepalingen van de evaluatie.

III. HET LEERPLAN ALS MINIMUMLEERPLAN

Het leerplan legt per optie en per graad de minimale leerinhoud op, die voor iedere werkzame leerling haalbaar moet zijn.

De leerinhoud is echter niet beperkend. Hij kan aangevuld en uitgebreid worden naar gelang van de individuele mogelijkheden van de leerling.

IV. HET LEERPLAN ALS EEN GEHEEL

Hoewel per graad weergegeven, vormt de leerinhoud een geïntegreerd en harmonisch geheel over de graden heen. D.w.z. dat de reeds verworven leerstof steeds als basis dient voor de verdere opleiding en dat zij in de volgende graad of graden verder uitgediept wordt, ook wanneer dit in de leerinhoud niet meer expliciet vermeld staat.

V. METHODIEK EN DIDACTIEK

Het leerplan respecteert de pedagogische vrijheid van de leraar in de methodische en didactische benadering van de leerstof. Ook de opeenvolging van de leerstof binnen de graad wordt door de leraar bepaald.

VI. EVALUATIE

1. Iedere leerling, van welke optie ook, neemt deel aan de jaarlijkse examens (evaluaties) in de vakken waarvoor het Besluit van de Vlaamse Executieve dit voorziet.

De examens moeten voor de leerling een stimulans betekenen om zich in te zetten voor een duidelijk omschreven en haalbaar doel.

De evaluatiefiche door de leerkracht opgemaakt in de loop van het schooljaar, wordt in aanmerking genomen voor het geheel van de beoordeling.

2. Op het einde van de leerjaren L 2 - L 3 - L 4 - M 1 - M 2 - H 1 en H 2 worden overgangsexamens afgenomen.

De overgangsexamens dienen representatief te zijn voor de vorderingen van de leerling. De inhoud van de overgangsexamens wordt vastgesteld door de directeur, geadviseerd door de leerkracht.

Naargelang van het individuele studietempo van de leerling en zijn evolutie kunnen bepaalde accenten gelegd worden in de samenstelling van het examenprogramma, voor de individuele vakken.

3. Het overgangsexamen op het einde van L 4 is bovendien een oriënteringsexamen. Het resultaat is bepalend voor de studierichting die de leerling nadien kan volgen. Het examenprogramma is vastgesteld in het leerplan, rubriek C.

4. Op het einde van de middelbare graad en van de hogere graad worden eindexamens afgelegd.

Het examen op het einde van de middelbare graad is bepalend voor de studierichting die de leerling nadien kan volgen.

5. Er mag geen intensiteitsverschil zijn in de pedagogische begeleiding van de leerling tussen de jaren van de overgangs- en de eindexamens.

VII. GROEPSGERICHTE WERKWIJZE

In alle opties is één uur aanwezigheid in de les verplicht. Het individuele onderricht wordt groepsgericht gegeven, door alle aanwezige leerlingen erbij te betrekken. Hierdoor krijgt de leerling de gelegenheid zijn kennis en inzicht te verruimen en ontvangt hij, door de bestendige betrokkenheid, meer les.

VIII. ONTWIKKELING VAN HET LUISTER- EN REACTIEVERMOGEN

Het vermogen om te luisteren, in de eerste plaats naar zichzelf, en te reageren op auditieve en visuele impulsen, dient ook in de instrument- en zangles vanaf het begin ontwikkeld te worden. Hiervoor vindt men pedagogische richtlijnen onder rubriek E. (improvisatie en cursorisch lezen).

IX. ONTWIKKELING VAN HET GEHEUGEN

De ontwikkeling van het muzikale geheugen, toegepast op het instrument, maakt deel uit van de opleiding, ook waar dit in de leerinhoud niet specifiek vermeld staat. Het spelen uit het hoofd dient dan ook van bij de aanvang gestimuleerd te worden.

X. TOONLADDERS EN AKKOORDEN

Het spelen van toonladders en akkoorden wordt aanbevolen. Hierbij dient de leerkracht echter ook rekening te houden met het nut van toonreeksen en toonladderfiguren buiten het klassieke stamien.

XI. REPERTOIREKEUZE

In de keuze van het repertoire wordt een evenwicht beoogd tussen:

- de technische vooruitgang;
- de muzikale evolutie (o.m. door de verscheidenheid van stijlen);
- de bevattelijkheid en toepasbaarheid van het repertoire voor de leerling.

Het nagestreefde niveau steunt op vaardigheid, afwerking en uitdieleping, waarbij de nadruk op één van deze elementen afzonderlijk niet de regel mag zijn.

LAGERE GRAAD

A. DOELSTELLINGEN

De lagere graad is een initiatiegraad waarin de leerling kennis maakt met de basistechniek van het instrument.

Twee hoofdelementen uit de algemene muzikale opleiding dienen het leerproces permanent te vergezellen: De sensibilisering van de leerling en de ontwikkeling van zijn muzikaliteit.

B. LEERINHOUD

Kennis van het instrument en zijn onderdelen:

- bouw
- werking
- behandeling
- onderhoud

Houding - ademhaling - motoriek:

- algemene lichaamshouding
- ademhaling
- functionele spierwerking / soepelheid / ontspanning
- basistechniek

Attitudevorming:

- regelmaat / dagelijkse studie
- Inoefening / verbetering / afwerking

Toonvorming en techniek:

- toonvorming in de toonruimte d' - d'''
- tooncorrectie:
 - waarnemen van verschil in toonhoogte en -kleur
- stemmen
- enkelvoudige articulatie (met t en d)
- intervaloefeningen
- ontwikkeling van de vingertechniek

Repertoire:

- opbouw van een elementair repertoire

C. EVALUATIE L 4

- een verplicht werk
- een repertoire van drie werken naar keuze

* één werk uit het hoofd

D. TOELICHTINGEN EN AANBEVELINGEN

Voor de ontwikkeling van de basistechniek wordt de aandacht gevestigd op embouchure:

- blaasrichting
- blaassterkte
- lipopening
- mondgatopening

Gebruik van resonantie

Bijzondere aandacht voor:

- toegepaste oefeningen, zowel door gebruik te maken van bestaande methoden en/of leerboeken, als door middel van specifieke oefeningen op het behandelde repertoire;
- het voorspelen door de leraar volgens noodwendigheid en bij wijze van voorbeeld van toonvorming, kleurschakering, frasering, interpretatie, uitvoering van versieringen enz.

STUDIERICHTING INSTRUMENT / MIDDELBARE GRAAD

A. DOELSTELLINGEN

Bevestiging en uitbreiding van de verworvenheden uit de lagere graad in een evenwichtige verhouding tussen de technische en muzikale aspecten.

Aandacht voor esthetiek en stijl.

B. LEERINHOUD

Houding - ademhaling - motoriek:

- functionele beheersing van de ademhaling en motoriek
- verwerven van doeltreffende studietechnieken

Attitudevorming:

- inzet - volharding
- instudering - afwerking - uitvoering
- parate kennis en kunde

Toonvorming en techniek:

- toonvorming in de volledige toonruimte:
onderscheid in dynamiek en kleur
- vingervibrato
- articulatie in functie van de stijl
- ontwikkeling van de vingervaardigheid
- gehoorvorming
- ontwikkeling van historische versieringstechnieken

C. EVALUATIE M 3

- een verplicht werk, bij voorkeur van een Oud-Nederlands componist
- een repertoire van vier werken naar keuze
- a prima vista

* één werk uit het hoofd

D. TOELICHTINGEN EN AANBEVELINGEN

Aandacht voor middenrifactiviteit: ademsteun - vibrato

De opleiding beoogt een geïntegreerde technisch - muzikale vorming die ook waarborgen inhoudt voor de leerling die zijn studies beëindigt na het volgen van de middelbare graad. Hij moet erop voorbereid zijn om zelfstandig te kunnen deelnemen aan het muzikale leven, als medewerker aan groepsactiviteiten en als gemotiveerde luisteraar.

KWALIFICATIE INSTRUMENT / HOGERE GRAAD

A. DOELSTELLINGEN

Het beëindigen van de hogere graad betekent de voltooiing van de muziekstudies in het D.K.O. Daarom dient de leerling de grootst mogelijke onafhankelijkheid te verwerven inzake de toepassing van de opgedane kennis, kunde en vaardigheid zodat hij in staat is om zijn repertoire zelfstandig uit te breiden en deel te nemen aan de muzikale activiteiten van zijn voorkeur.

Voortbouwend op de traditie moet in de studierichting Instrument een algemeen muzikaal en technisch niveau nagestreefd worden dat in voorkomend geval ook de toegang tot het hoger muziekonderwijs mogelijk maakt.

B. LEERINHOUD

Attitudevorming:

- ontwikkeling van zelfstandigheid in de benadering, studiemethodiek, interpretatie

Muzikaliteit en repertoire:

- bewust aandacht voor esthetiek en stijl
- begroning van interpretatie
- opbouw van een persoonlijk repertoire van uiteenlopende moeilijkheidsgraad

Toonvorming en techniek:

- oefeningen op toonkleur
- gedifferentieerde toepassing van dynamiek
- intonatie
- cadensen
- vingertechnische beheersing

C. EVALUATIE H 3

- een verplicht werk, bij voorkeur van een Oud-Nederlandse componist
- vier werken naar keuze, waaronder:
 - . twee werken op het niveau H 3
 - . twee werken op vrij gekozen technisch niveau
- a prima vista
- * één werk uit het hoofd
- * één werk zonder begeleiding
- * twee verschillende instrumenten

D. TOELICHTINGEN EN AANBEVELINGEN

Aandacht voor:

- de historiek van het instrument
- de historische speeltechnieken

OPTIE EN KWALIFICATIERICHTING SAMENSPEL

MIDDELBARE EN HOGERE GRAAD

A. DOELSTELLINGEN

In de studierichting samenspel wordt de technische en muzikale opleiding voortgezet, aangepast aan de behoeften en de mogelijkheden van de leerling.

B. LEERINHOUD

Een aangepaste selectie uit de leerstof van de optie instrument.

C. EVALUATIE

1. M 3:

- twee werken naar keuze

2. H 3:

- drie werken naar keuze

* één werk kan een duo, trio of kwartet zijn, in samenwerking met medespelers uit dezelfde instrumentklas en groep

D. TOELICHTINGEN EN AANBEVELINGEN

Vermits het groepsmusiceren het eigenlijke hoofdvak is, wordt prioriteit gegeven aan de uitbouw van de daarvoor noodzakelijke instrumentale vaardigheden. Dit veronderstelt contact en samenwerking tussen de leerkrachten instrument en samenspel.

De te gebruiken oefeningen, etudes en solowerken zijn in de eerste plaats middelen om aan de opgaven van het groepsmusiceren te kunnen beantwoorden.

Bepaalde oefeningen kunnen collectief uitgevoerd worden, ter bevordering van het aanpassingsvermogen.

Duo's, trio's en kwartetten kunnen de sololiteratuur gedeeltelijk vervangen. Dit mag niet als overlappend beschouwd worden met het samenspel. In de cursus instrument ontvangt de leerling zijn aanwijzingen immers rechtstreeks van de vakspecialist.

D.(2). TOELICHTINGEN EN AANBEVELINGEN / ALGEMENE ONDERWERPEN

In de loop van zijn opleiding dient de leerling in aanraking te komen met verschillende algemene onderwerpen. Deze moeten zowel progressief als concentrisch behandeld worden d.w.z. dat de reeds verworven kennis en kunde bestendig aangevuld, uitgediept en opnieuw in praktijk gebracht wordt.

1. Overzicht van de traversoliteratuur

- XVI° eeuw:
- polyfonie en soloricercar
 - dansmuziek
 - madrigaal, al dan niet met diminuties
- XVII° eeuw:
- canzone en ricercar
 - dansmuziek
 - . meerstemmig
 - . solistisch met basso continuo
 - trio- en solosonate
 - ground
- XVIIIe en
XIXe eeuw:
- trio- en solosonate, suite
 - opera, cantate
 - concerto
 - ground
 - caprice, orkestfragmenten
 - salonmuziek

2. Bezettingen

- solo
- duo, trio, kwartet
- ensemble
- samenstellingen met andere instrumenten

3. Noodzakelijke inzichten en vaardigheden

- notatie
- transpositie
- versieringsleer en diminutie in stilistische context

4. Samenstelling van een werkboek

Verzameling van begeleidende en progressieve technische oefeningen voor:
. de literatuur van de XVI° t.e.m. de XIX eeuw, gebaseerd op historisch studiemateriaal

5. Praktische kennis van de belangrijkste instrumententypes

Renaissance-types, één- en meerkleppige types